

Kielen omaksumisen teoriaa

SMITH, FRANK — MILLER, GEORGE A.
The Genesis of Language. A. Psycholinguistic Approach. The M. I. T. Press, Cambridge, Mass. 1966. 400 s.

Smithin ja Millerin toimittama teos koostuu puolestatoistakymmenestä kielen omaksumista käsittelevästä esitelmästä, niiden pohjalta käydyistä keskusteluista ja kommenteista. Teoksen ehkä keskeisin artikkeli on David McNeillin yleisesitys, jossa ensimmäisen kerran johdonmukaisesti sovelletaan transformaatioteoriaa kielen omaksumisen tarkasteluun ja kuvaukseen. McNeill lähtee siitä, että koska lapsi omaksuu kielen niin nopeasti, täytyy hänellä olla synnynnäinen taipumus kielen oppimiseen, ts. kielen omaksumistilanteessa lapsella on käytettävissään aineelliset ja muodolliset lingvistiset universaalit, joita ei opita vaan jotka kuuluvat ihmisen synnynnäiseen lingvistiseen kompetenssiin. Lapsen ensimmäinen puhe ei olekaan mitään puutteellista aikuisten puheen matkimista vaan perustuu lapsen omaan ainutlaatuiseseen ensimmäiseen kielioppiin.

McNeillin käsityksiä tukevat osin Dan I. Slobinin havainnot ja tulkinnat neuvostoliittolaisista venäjän kielen omaksumista käsittelevistä tutkimuksista, vaikka Slobin suhtautuukin epäillen McNeillin universaaleihin kieliopillisiin kategorioihin. Korostaessaan muodollisten universaalien, prosessien, tutkimista aineellisten sijaan Slobinin artikkeli enteilee samoihin aikoihin alkanutta generatiivisen syntaksin kritiikkiä. Chomskyn teos *Aspects of the Theory of Syntax* oli juuri ilmestynyt, ja kritiikki alkoi kiinnittää huomiota siihen, että kieliopissa ja kielen omaksumisessa oli kysymys huomattavasti abstraktimmista rakenteista ja prosesseista kuin teoksessa hahmotellun mallin avulla oli mahdollista kuvata.

Kysymys lingvistikista universaaleista ja siitä, onko puhuttava kielen omaksumisesta vai kielen oppimisesta, korostuu

useissa muissakin esityksissä. Teos onkin ensimmäinen laaja puheenvuoro mentalistis-rationalistisen ja behavioristisen koulukunnan välisessä keskustelussa. Merkittävimpiä antibehavioristisia kannanilmaisuja on Eric Lennebergin artikkeli, joka sisältyy myös hänen teokseensa *Biological Foundations of Language* (1967). Lenneberg osoittaa, kuinka kielen omaksuminen on olennaisesti sidoksissa kypsymiseen, etenkin aivojen kehittymiseen ja lateralisaatioon. Lennebergin käsitystä kypsymisprosessin määräämistä kielen omaksumisen kriittisistä kausista tukevat myös D. B. Fryn ja Ira J. Hirshin esitykset kuulovammaisten kielenomaksumisesta. Heidän artikkeleissaan tarkastellaan mm. auditorisen ja kinesteettisen palautteen merkitystä kielen omaksumisen eri vaiheissa.

Teoksen ehkä yllättävin esitys on David Premackin ja Arthur Schwartzin suunnitelma opettaa kieltä simpansseille. Vaikka tekijätkin tuntuvat suhtautuvan ajatuksen varauksin, näyttää Premackin artikkeli *Language in Chimpanzee?* (*Science* Vol. 172) osoittavan, että simpanssikin voi oppia kieltä. Jos tämä pitää paikkansa, on kysymys eläinten kommunikaatiojärjestelmistä jälleen tulossa ajankohtaiseksi. Transformationalistithan ovat koko ajan korostaneet eläinten ja ihmisten viestinnän erojen olevan sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia, behavioristit sen sijaan pitäneet eroja vain kvantitatiivisina.

Kaikkiaan teoksen asemaa psykolingvistiikassa voinee verrata Chomskyn *Aspektien* asemaan kielitieteessä yleensä. Molemmat ovat tärkeitä siksi, että niissä oikeastaan on ensimmäisen kerran ongelmat ja metodi muotoiltu niin selvästi, että myöhempi tutkimus on voinut ryhtyä testaamaan ja muotoilemaan uudelleen kirjoissa esitettyjä hypoteeseja. Näin teoksista avautuvat näköalat sekä taaksepäin että eteenpäin.

Kun Smithin ja Millerin erinomaisesti toimittamaa teosta on saatavissa myös kohtuullisen hintaisena nidoksena ja teokseen sisältyy paitsi esitelmiä kommenttei-

neen myös hyviä kirjallisuusluetteloita, katsaus neuvostoliittolaiseen kielen omaksumista käsittelevään kirjallisuuteen sekä laaja asiahakemisto, teosta voi suositella jokaisen psykolingvistiikasta kiinnostuneen peruskirjastoon.

Matti Leivo